

Шевель Аліна Станіславівна,
студентка III курсу (групи УМЛ6-1-23-4.0з) ба-
калаврського рівня вищої освіти
спеціальності 035.Філологія
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник:

Т. М. Вінтонів, кандидат філологічних наук, доцент кафедри україн-
ської мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київ-
ського столичного університету імені Бориса Грінченка.

МОВНИЙ ПОРТРЕТ ХЕРСОНЩИНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ОНІМНИХ ОДИНИЦЬ

У статті проаналізовано найвагоміші праці дослідників у царині топонімі-
ки. Публікація присвячена дослідженню рідного краю через ойконімні
одиниці, прокоментовано такі власні назви: Херсон, Гола Пристань, Каховка,
Олешки, Скадовськ (астіоніми); Чонгар, Воскресенка, Новотроїцьке (комоніми);
найменуванню Чорного та Азовського морів (пелагоніми); річку Дніпро (потамоні-
вів); Бирючий острів (інсулонім). Особливу увагу приділено моєму рідному селу
- Воскресенка, з'ясовано та систематизовано назви вулиць (годоніми) та прилег-
лих топонімів.

Ключові слова: ономастика, топонім, гідронім, астіонім, комонім, пелагонім,
годонім, семантика, етимологія.

Постановки проблеми дослідження. Власні назви є своєрідними «літописами», що фіксують забуті факти, соціальні й історичні зміни, економічні пріоритети та етнічний склад населення різних епох.

Херсонщина – край із багатовіковою та складною історією, що є невіддільною, суверенною частиною України. Від давньогрецьких колоній до сучасної Української держави, де історія регіону позначена постійною боротьбою за ідентичність та самовизначення. Кожен географічний об'єкт, кожне поселення, кожна назва несе на собі відбиток цих епохальних змін, формуючи унікальний ономастичний ландшафт.

Дослідити топоніми, їх етимологію та походження є головним завданням, адже через це ми можемо простежити часовий зріз та етнологію краю. Це дослідження важливе для заперечення наративів про створення України Російською імперією та відсутність будь-якої історії країни та етносу як “українці”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У другій половині ХХ ст. дослідження ономастики відновив К. Цілуйко, який здійснив системну роботу над топонімікою. Його науковий доробок включає такі знакові праці, як «Українська топоніміка напередодні міжнародного з'їзду славістів» (1962), «До вивчення топоніміки» (1949), «Коротка програма збирання матеріалів до вивчення топографії України» (1954).

У цей період ономастику визначають як самостійну дисципліну, яка водночас має більш вузькі предмети дослідження, наприклад, топоніміку (Зубко, 2007, 5: 264–266)

Г. Лабінська у своєму посібнику «Топоніміка» (2016) чітко окреслила поняття топоніміки («topos – місцевість» і «онута – назва»), видову розмаїтість, дослідила перекази й легенди, провела історичну хронологію. Лінгвістичні дослідження топонімів, – як зазначила Г.Лабінська, – відбуваються з урахуванням історичного розвитку мови, виділенням давніх тополексик, здійсненням етимологічного аналізу, встановленням зв'язку з конкретними мовами, виявленням мовних та діалектичних ареалів тощо. Так, лінгвістична географія вивчає «розселення» окремих мовних слідів поверхнею Землі, а також територіальну диференціацію окремих значень цих слів, «переселення» їх на інші території. (Лабінська, 2016: 8).

Чимало дослідників приділяли увагу питанню топонімії в Україні, як от О. Стрижак «Про що розповідають географічні назви, сліди народів на карті УРСР» (1967) та «Назви річок Запоріжжя і Херсонщини» (1967), І. Желізняк «Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках»(1981), «Київський топонімікон»

(2014). В. Лучик опублікував «Етимологічний словник топонімів України» (2014), у якому помістив 2600 етимологічних статей та 3700 топонімів, зібраних зі всієї території України. З.О. Купчинська в своїй роботі «Деантропонімна архаїчна ойконімія України: Відкомпози. II» (2017) обґрунтувала семантичне походження антропонімічних ойконімів, виділила основні корені творення слов'янських та архаїчних ойконімів. А. Зубко у статті «Українська ономастика: здобутки та проблеми» (2007) описав історію виникнення та розвитку дисципліни в Україні, її зв'язок з іншими науками та методи дослідження.

Метою цієї статті є ономастичне дослідження рідного краю Херсонщини; дослідити етимологію міст, морів, заток, заповідника тощо.

Виклад основного матеріалу. Ойконіми – це власні назви поселень (міст, сіл, селищ), які є різновидом топонімів Назви міст – астіоніми, а назви селищ – комоніми. Вони слугують важливим джерелом даних про історію виникнення населених пунктів, склад їхнього населення, природно-географічні умови розташування та характер культурних і політичних зв'язків між етносами і державами. Ойконіми мають велике значення для історичних, географічних, етнографічних та археологічних досліджень (Лабінська, 2016, 8: 20).

Назва (на сьогодні)	Стара назва(-и)	Мова походження	Вид топоніма
Херсон	Александр-Шанц; Біліковичі	давньогрецька	астіонім
Берислав	Вітовта митниця; Кизикерман	українська	астіонім
Генічеськ	Генічі; Усть-Азовське та Тонка (вживались паралельно)	тюркська	астіонім
Гола Пристань	Голий Перевіз	українська	астіонім
Каховка	Іслам-Кермен	українська	астіонім
Олешки	Олешшя; Дні- провськ; Цюру- пинськ	українська	астіонім
Скадовськ	Алі-Агак	українська	астіонім

Чонгар	-	тюркська	комонім (село); інсулонім (півострів)
Новотроїцьке	Сарабулат; (або Сарibuлак)	українська	комонім
Асканія-Нова	Чаплі	давньогрецька	комонім та заповідник
Воскресенка	Кегенли	українська	комонім

Херсон (укр. *Херсон*) - астіонім; у значенні “півострів” від давньогрецької мови; утворено способом трансонімізація.

Херсон – місто в Херсонській області, як підказує нам топонімічний словник, яке засноване в 1778 р. на місці військового укріплення, перші згадки про Херсон належать до 1737, Cherson (1880). Ойконім-астіонім виник унаслідок перенесення назви з давн. Херсонеса Таврійського в Криму (< д.рус. Херъсонъ < д.гр. Χερσώνα) <...> за поширеною тоді урядовою модою на д.гр. топоніми; антична назва поставила на основі д.гр. апелятива χερσόνησος «півострів» <...>. (Лучик, 2014, 9: 493).

(Карта Жозефа-Ніколя Деліля, 1738 р. <https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/detail/RUMSEY~8~1~216462~5502688:Theatrum-Belli-ad-Borysthenem-Tyram>)

Повернемося ще на десятиліття назад та знаходимо на картах Біліковичі (Білховісся), на місці якого пізніше і постане Александр-Шанц та сучасний Херсон. Семантика цієї назви ще досі невідома, але ми можемо дати деякі припущення, виходячи з думок звичайних людей.

Біліковичі – Білховісся – Біла Вільха. У XVII–XVIII ст. саме в цій місцевості ширився вид рослинності під назвою «вільха біла», про це свідчать думки мешканців цього краю, на жаль, науково це не доведено, але ця легенда існує.

Берислав – астіонім; у значенні “Богуслав” або “Борислав”; антропонімне походження; утворено способом трансонімізації.

Берислав – місто в Херсонській області; засноване на поч. XV ст. як литовська фортеця *Вітовта митниця*, у татар і турків *Кизикермен*, *Кизькермен* (1475), з 1784 – *Берислав* (Янко, 1998: 42). Сучасний ойконім виник наприкінці XVIII ст. як меморіальна назва за аналогією до давньоруських посесивів на зразок Богуслав, Борислав (див.) після приєднання цього важливого захисного і митного пункту до Росії. Історична назва *Кизикермен*, *Кизькермен* турецького походження. Її утворено як композит на основі словосполучення з опорним ГТ кермен «фортеця, місто» <...> та означенням киз «прихований, схований» <...>. Первинна назва фортеці постала внаслідок лексикалізації та онімізації словосполучення з опорним ГТ митниця «установа, що здійснює контроль за провозенням товарів через кордон і за оподаткуванням їх» й означенням у формі род. належності, похідного від антропоніма Вітовт. (Лучик, 2014, 9: 42).

Утім існує інший варіант тлумачення назви міста, за топонімічним словником М. Янка, *Кизикерман* (*Кизькерман*) – «дівоча фортеця», що існував до 1784 і потім перейменовано в *Берислав* на честь взятої, здобутої слави. (Янко, 1998, 10: 42).

Генічеськ – астіонім; у значенні “тонкий” з тюркської мови; утворено способом онімізації.

Генічеськ – місто в Херсонській області; засноване в 1784 р. Структура ойконіма свідчить про його утворення за допомогою суфіксу -ськ у релят. функції від основи *Геніч(е)-* із затемненою етимологією. Очевидно, **dženiše* реконструйовано на основі *д.тюрк. jinčĭkă* «тонкий, вузький» <...>, а *тюрк. Геніче* або постало під впливом відомого з 1648 р. сх.слов. гідроніма *Тонкие Воды* на узбережжі Азовського моря в межах Перекопу, або саме спричинилося до відповідної сх.слов. кальки. Похідними від ойконіма є топоніми *Генічеська протока*, оз. *Генічеське*, *Геническая переправа*, *Генічеський під*. (Лучик, 2014, 9: 149).

Гола Пристань – двокомпонентний астіонім; у значенні “нічим не обладнана місцевість”; утворено способом онімізації та лексикалізації.

Гола Пристань – місто в Херсонській області; відоме з 1786 р., колишня назва *Голий Перевіз* (Янко, 1998: 101). Ойконім виник унаслідок лексикалізації та онімізації словосполучень з опорним ГТ *пристань* «спеціально обладнане

місце на березі водойми з плавучою чи береговою спорудою для причалювання і стоянки суден» й означенням *гола* «нічим не покрита, не вкрита рослинами»; компонент Гола, Голий у складених гідронімах та оронімах України, лімномім Голопристанське озеро, воно ж Грязьове озеро, Солоне озеро. Історична назва Голий Перевіз постала аналогічним способом на основі словосполучення з опорним апелятивом *перевіз* «місце, де переправляються через водну перепону (часто відповідно обладнане)» (Лучик, 2014, 9: 158-159). Колись через Голий Перевіз запорожці та чумаки возили сіль з Ягорлицьких соляних промислів. Місцевість була гола, без будь-якої рослинності, без жител. Звідси й назва (Янко, 1998, 10: 101).

Каховка – астіонім; походження антропонімне від прізвища Каховський; утворене способом трансонімізації.

Каховка – місто в Херсонській області; відоме з 1791 р. як засноване на місці турецької фортеці Іслам-Кермен “Свята фортеця” (Янко, 1998: 170). Ойконім виник за допомогою суф. -к(а) в релятивній функції від прізвища поміщиків Каховських, яким на початку XIX ст. належала місцевість, де заснували поселення <...>. За іншими джерелами, твірним було прізвище російського генерала В. В. Нечуя-Каховського, якому тут було «пожаловано» землі у XVIII ст. У кожному разі антропонім. суф. -ов- сприяв приєднанню -ка (Лучик, 2014, 9: 256).

Олешки – астіонім; походить від давньоруського міста Олешье, де колись була Олешківська січ; утворене способом трансонімізації.

Олешки – місто у Херсонській області, засноване 1748 р. як Олешки (до 1928), з 1802 р. Г. Потьомкін перейменував поселення на Дніпровск, але ця назва не прижилася <...>; Цюрупинск (1981). У 2016 р. стару назву Олешки повернули населеному пункту. Ойконім Цюрупинськ виник за допомогою суфіксом -инськ у релятивній функції від прізвища уродженця міста, О.Д.Цюрупи. Історична назва Дніпровськ є релятивом на -овськ від назви р. Дніпро. Етимологія ойконіма Олешки затемнена. Нині він є родовою назвою першопоселенців або власників землі на прізвище Олешко. Водночас такий зв'язок може бути лише асоціативним, бо Олешки постало на місці д.рус. м. Ольшьє, де у XVIII ст. була Олешківська Січ, назву якого утворено від *ольха* (< псл. **olcha* / **jelocha* «вільха») за допомогою суф. *-j в локал. функції (Лучик, 2014, 9: 501).

Скадовськ – астіонім; антропонімне походження; утворено способом антропонімічної флексії та трансонімізації основи.

Скадовськ – місто в Херсонській області, засноване 1894 р., на місці поселення спочатку існували Джарилгацький порт і невелике рибальське селище Алі-Агак (Янко, 1998: 321). Сучасна назва населеного пункту виникла від прізвища місцевих поміщиків Скадовських <...> способом усичення антропонім. флексії й трансонімізації основи, яка завдяки релят. суф. -ськ увійшла до продукт. ойконім. типу. Певний час функцію ойконіма виконувала назва Джарилгацький порт, утворена внаслідок лексикалізації та онімізації словосполучення з опорним апелятивом порт «ділянка берега водойми разом із прилеглою водною площею, спеціально обладнана для стоянки суден, вантажно-розвантажувальних та інших робіт» й означенням, перенесеним зі складеної назви Джарилгацької затоки (див. Джарилгач). Назва давнього поселення Алі-Агак тюрк. походження. Вона постала від кр.тат. *aliy*, тур. *âli* «вищий, високий, піднесений, шляхетний», що закріпилося в антропонімії, і незафіксованого віддісл. іменника *agak* «затока», утвореного за допомогою архаїч. суф. -ak у локал. функції <...> від д.тюрк., кр.тат., ног., тур. -ag / ak- «текти, литися, сочитися» (Лучик, 2014, 9: 431)

Чонгар – 1) комонім; 2) інсулонім; з тюрк. *çunkara* - народ, що кочував у тих землях; утворено способом онімізації.

Чонгарський півострів – крайня південна ділянка материкової частини України, своєрідний суходільний міст на Кримський півострів через Сиваш. Інсулонім виник унаслідок лексикалізації та онімізації словосполучення з опорним *півострів* «порівняно невелика частина суходолу, що врізається у водні простори, сполучаючись із материком або великим островом» й означенням у формі відн. прикм. на -ський, утвореного від ойконіма *Чонгар* у Херсонській області обл. з основою тюрк. *çonğar* «неозорий, безмежний, широкий» (Лучик, 2014, 9: 510)

Новотроїцьке – комонім; походить від назви церкви св. Троїці; утворено способом трансонімізації.

Новотроїцьке – селище міського типу в Херсонській області. Засноване на місці тат. аулу Сарибулак («Жовтий струмок») селянами-втікачами з різних губерній України і Росії. Перша згадка до початку XIX ст. Назва Т. культового походження (від церкви св. Троїці). (Янко, 1998, 10: 252).

Асканія-Нова – 1) комонім; 2) заповідник; 3) дендрологічний парк; антропонімічне походження з давньогрецької; утворено способом трансонімізації.

Асканія-Нова – 1) селище міського типу Херсонської області; відоме з 1882 р., до 1841 – Чаплі, за іншими джерелами засноване 1828 р.; 2) степовий біосферний

заповідник міжнародного значення, заснований 1898 р. Ф. Е. Фальц-Фейном; 3) дендрологічний парк; заснований в 1887 р. Ойконім виник синтаксичним способом унаслідок приєднання до опорного компонента *Асканія* означення Нова, що вказує на пізніше заснування порівняно з перенесеною з Німеччини назвою колишнього графства *Askanien, Aschanien*, яка походить від відповідних варіантів давньої назви замка на території графства. Німецький топоніми, як і відома з IX–X ст. назва суміж. м. *Aschersleben*, мають твірну основу антропоніма *Ascher* (< *Aschger*), яка відбита в структурі нім. *Ascharien, Aschanien*, що було записано лат. мовою як графство й замок *Ascania* та перенесено на поселення власником цих земель герцогом Ангальт-Кетеном. Зміна в написанні нім. *Aschanien / Ascharien* на *Askanien*, можливо, була зумовлена античними мовами «*Ἀσκανίος* (гр.), *Ascanius* (лат.)». Місцевий ойконім Чаплі утворено шляхом трансонімізації назви урочища, що лежить на території поселення та заповідника. (Лучик, 2014, 9: 25–26)

Гідроніми – номінативи, що представляють водоймища та поділяють на: пелагоніми, океаноніми, лімноніми, потамоніми, гелоніми, фіордоніми тощо. Гідроніміка Херсонської області неймовірно велика, але виокремимо найбільші оніми та дослідимо їх. Сюди ж додамо й інсулоніми, що називають географічні об'єкти створені на межі літо- та гідросфери (острови, коси, миси, півострови). (Лабінська, 2016, 8: 14)

Назва (на даний момент)	Стара назва	Мова походження	Вид топоніма
Чорне море	Понтос Аксейнос; Скіфське, Темне, Понт Евксінський; Руське	українська	пелагонім
Азовське море	Темеринда; Меотида; Суразьке море	“азау” від тюркської	пелагонім
Дніпро	Борисфен; Вепр; Данапер; Барос; Словута	іранська	потамонім
Сиваш (Гниле море)	-	тюркська	лімнонім

Арабатська стрілка	-	тюркська	інсулонім
Бирючий острів	-	тюркська	інсулонім

Чорне море – пелагонізм; з тюркської мови “kara” – темне, у значенні зле; утворено способом лексикалізації та онімізації.

Чорне море – внутрішнє море басейну Атлантичного океану, омиває береги України, Туреччини, Грузії. Найдавніша його форма поч. V ст. до н. е. Ποντος Ἀξεινος, яка зафіксована у творах д.гр. поета-лірика Піндара, є гібридною за походженням. У її основі д.гр. ΓΤ ποντος «пучина, море» <...> і перейняте з авест. мови означення д.іран. походження *axšaēna-«темний» <...>, яке вказувало не так на колір води, як на більш суворий характер Чорн. моря порівняно з південними морями <...>. Д. рус. пелагонім кін. IX – поч. XII ст. Русское море вживався в період розквіту Київської Русі та її панування в Пн. Надчорномор'ї. Нерегулярна діал. назва Святое море функціонувала в сакральному значенні (Лучик, 2014, 9: 511–512).

Азовське море – пелагонім; з тюркської “азав” – гирло річки; утворено способом лексикалізації та онімізації.

Сучасний пелагонім є пізнішим східнослов'янським утворенням, що виник унаслідок лексикалізації та онімізації словосполучення й означенням у формі відносного прикметника на -ське, похідного від ойконіма Азов. В історичні часи море мало ще кілька назв. Давні греки називали його Майетіс, Меотіда, Майотіс, Мейотійське озеро, за відношенням до меотів, які заселяли південно-східне узбережжя моря. Місцеві жителі в антич. часи іменували його Темиринда, можливо, за наявністю залізної руди або заліза в джерелах мінеральних вод: тюрк. демир / темир «залізо, залізний» <...>. У друс. мовленні вживали пелагонім Суразьке море – за Ай-Гебргій відношенням до м. Сураж у Криму <...> (Лучик, 2014, 9: 16).

Дніпро – потамонім; у значенні дїп істрівський – “ріка” біля Ібру; утворено способом трансонімізація.

Дніпро – головна ріка України, бере початок на Смоленщині (в Росії), протікає по Росії, Білорусії і впадає в Дніпровський лиман Чорного моря. Найдавніша з писемних назв Борисфен (Бористен) згадується Геродотом (V ст. до н. е.), Полломеєм (II ст.) та ін. як латин. *Borysthénēs*. Ця назва загальноприйнята з іран. (авест.)

Vourustana - «широке місце». Про походження суч. назви Дніпро існує кілька гіпотез. Одні її виводять від скіфсько-балканського Дана-арага, дослівно «Ріка-задня» в розумінні «дальня ріка» при тлумаченні назви Дністра як Дана-pardu «ближня ріка» (по відношенню до р. Істр, нині Дунай). Таке тлумачення мало ймовірно. Наявне інше міркування, за яким вважають, що фрак., за скіф. традицією, назви Дніпро і Дністер позначали односкладовим словом *dŭn* «ріка», але з додатком природних орієнтирів по Істру щодо Дністра і по Ібру (в бас. Тетерева) – стосовно Дніпра. За цим тлумаченням назви річок визначають їх положення: *Dŭn істрівський* (біля Істра) – Дністер, *Dŭn ібрівський* (біля Іб-ра) – Дніпро. Паралельні назви Словута (Славу́та), Словутич (Славутич) значно давніші від найменування Дніпро, відносяться до праслов'янської гідронімії. Походження назви Словута (Словутич) остаточно не з'ясовано. Вважають – це ім'я утворилося від і.-є. **kleu* > праслов. **slou* – «текти» [Rozw.; Стрижак, «БД»]. На думку О.Стрижака, первинне значення гідроніма **slava* означало «чиста, прозора, ясна» (Янко, 1998, 10: 117–119).

Сиваш – лімнонім; з турецької *sivas* – “бруднитись”; утворено способом онімізації.

Сиваш – мілководна затока в частині Азовського моря, біля берега Криму та Херсонської області; Гниле море. Лімнонім виник унаслідок онімізації вживаного частині України сиваш «морська мілководна затока, лагуна, озерце; котловина, впадина з солоною гряззю, що часом заливається морською водою на західному узбережжі Азовського моря між Кримським півостровом і материком» <...>. Очевидно, тюрк. дієсл. *sivas*, сывашик із семантикою, яка відбиває характер мілководної грузької з потужним шаром сірого й сіро-зеленого мулу затоки, були сприйняті східними слов'янами як субстантиви з відповідним значенням і подібною до іменників структурою. Мотиваційну ознаку відбиває паралельна назва *Гниле море*, що вказує, крім негативної якості води та мулу, на створюваний ними неприємний запах (Лучик, 2014, 9: 425–426).

Арабатська стрілка – інсулонім; з тюрської мови “передмістя”; утворено способом лексикалізація та онімізації.

Арабатська стрілка – піщана коса-півострів у західній частині Азовського моря, в Криму і Херсонській області, відокремлює від моря затоку Сиваш. Інсулонім виник унаслідок лексикалізації та онімізації словосполучення – «вузький довгий мис, що утворюється при злитті двох річок, а також піщана коса, намита прибоями» й означенням у формі відн. прикм. на -ська, похідного від назви зруйнованого тур. укріплення *Арабат* (< тюрк. *рабат* / *рібат* / *арабат*

«прикордонне поселення; околиця міста, передмістя; каравансарай; сторожевий пост», що має араб. витоки <...>; тур. фортеця Арабат існувала в XVI – XVII ст., за іншими джерелами – до 1791 р. (Лучик, 2014, 9: 23)

Бирючий острів – інсулонім; з тюркських мов у значенні “вовчий острів”; утворено способом онімізації та лексикалізації. Інсулонім виник за ознакою «вовчий острів» унаслідок лексикалізації та онімізації словосполучення. У східних діалектах української мови апелятив бірюк «вовк», перен. «нелюдим», що проник з тюркських, є табуїстичним запозиченням (Лучик, 2014, 9: 44)

Розглянемо детальніше моє рідне село, Воскресенку, його топоніми та оніми вулиць. Ґрунтовну працю зробив А. Горобець, дослідивши топоніміку Новотроїцького району (нині Генічеського), та видав топонімічний словник.

Воскресенка (Когонли, Когенли, Кеченли, Когупли, Когунле) – село, розташоване на півдні Новотроїцького району за 14 км від райцентру. Засноване не пізніше 1848 р. під назвою Когенли. Ороніми тюркського походження й виникли за допомогою суфікса -ли від караїмського “кӱгӱт, кӱгӱт” – “зелена трава” або від киргизького “кӱгӱн” – “мотузка, якою прив’язують молодих ягнят” <...> (Горобець, 2017: 11). На карті Таврійської губернії 1859 р. ойконім згадувався як Когупли <...>. Коли ногайці покинули свої поселення, то протягом 1860–1864 рр. <...> їх зайняли переселенці з Полтавської, Чернігівської та частини Таврійської губерній, які й перейменували село Когонли на Воскресенское <...>. У 1886 р. назва села вживалася як Воскресенское (Когунли). Це село, що нараховувало 134 двори з населенням 845 осіб <...>. Сучасний ойконім виник за допомогою суфікса -енк(а) в релятивній функції від назви церкви Воскресіння Христового або християнського свята. (Горобець, 2017: 17)

Воскресеньська Балка – балка в Присиваші, яка впадає в Сергіївську затоку Сиваша. Оронім виник унаслідок лексикалізації та онімізації словосполучення з опорним географічним терміном балка “яр із пологими схилами” й означенням у формі відносного прикметника на -ська, утвореного від назви суміжного села Воскресенка (Горобець, 2017: 10).

Конгели – балка, урочище, які знаходилися між с. Воскресенка та с. Сергіївка. Ороніми тюркського походження й виникли за допомогою суфікса -ли від караїмського “кӱгӱт, кӱгӱт” – “зелена трава” або від киргизького “кӱгӱн” – “мотузка, якою прив’язують молодих ягнят” <...>. (Горобець, 2017: 11).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Етимологічний аналіз підтвердив глибоку історію регіону, засвідчуючи наявність українських,

тюркських та давньослов'янських ономастичних одиниць, які передували пізнішим, штучно накладеним імперським конструкціям (як-от назва Херсон). Збереження та відновлення історичних назв має важливе національно-державне значення, оскільки є засобом захисту автентичної історії краю від маніпуляцій.

Список використаних джерел

- Вербич С. О., Ономастика. Енциклопедія Сучасної України <https://esu.com.ua/article-75454>. (дата звернення: 17.11.2025).
- Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М. Семантика і структура мікротопонімів міста Києва (на матеріалах історичних онімів Пріорка, Крістєрова Гірка, Кинь-Грусть). *Закарпатські філологічні студії*. 2024. № 35. С. 21–26.
- Горобець А.Я. Топонімічний словник Новотроїцького району Херсонської області. Херсон: Айлант, 2017. 80 с.
- Железняк І. М. Київський топонімікон. Київ: Видавничий дім «Кий», 2013. 224 с.
- Kavun City. Херсон первинний: Як зводили місто та де були Біліковичі. URL: https://kavun.city/articles/232053/herson-pervinnij-yak-zvodili-misto-ta-de-buli-bilikovichi#google_vignette. (дата звернення: 17.11.2025).
- Купчинська З. О. Деантропонімна архаїчна ойконімія України: Відкомпозиції II. *Записки з ономастики*. 2017. № 20. С. 159–170.
- Лабінська Г. Топоніміка : навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 274 с.
- Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України. Київ: Академія, 2014. 544 с.
- Янко М. Т. Топонімічний словник України : словник-довідник. Київ, 1998. 432 с.

References

- Horobets A.Ya. Toponimichnyi slovnyk Novotroitskoho raionu Khersonskoi oblasti. Kherson: Ailant, 2017. 80 s.
- Kavun City. Kherson pervynnyi: Yak zvodyly misto ta de buly Bilikovychi. URL: https://kavun.city/articles/232053/herson-pervinnij-yak-zvodili-misto-ta-de-buli-bilikovichi#google_vignette (17.11.2025).
- Kupchynska Z. O. Deantroponimna arkhaychna oikonimiia Ukrainy: Vidkompozyty II. Zapysky z onomastyky. 2017. № 20. S. 159–170.
- Labinska H. Toponimika : navchalnyi posibnyk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2016. 274 s.
- Luchyk V. V. Etymolohichnyi slovnyk toponimiv Ukrainy. Kyiv: Akademiia, 2014. 544 s.
- Verbych C. O., Onomastyka. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy <https://esu.com.ua/article-75454>. (17.11.2025).
- Vintoniv M. O., Vintoniv T. M. Semantyka i struktura mikrotoponimiv mista Kyieva (na materialakh istorychnykh onimiv Priorka, Kristerova Hirka, Kyn-Hrust). Zakarpatski filolohichni studii. 2024. № 35. S. 21–26.
- Yanko M. T. Toponimichnyi slovnyk Ukrainy : slovnyk-dovidnyk. Kyiv, 1998. 432 s.
- Zheliezniak I. M. Kyivskyi toponimikon. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyiv», 2013. 224 s.

LANGUAGE PORTRAIT OF THE KHERSON REGION THROUGH THE PRISM OF ONYMY UNITS

Alina Shevel, third-year student of the bachelor's degree programme in Philology at the Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Arts of the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

The article analyses the most significant works of researchers in the field of toponymy. The publication is devoted to the study of the native land through oikonymic units, commenting on the following proper names: Kherson, Hola Prystan, Kakhovka, Oleshky, Skadovsk (astionyms); Chongar, Voskresenka, Novotroitsk (comonyms); the names of the Black and Azov Seas (pelagonyms); the Dnieper River (potamonyms); Biryuchiy Island (insulonym). Special attention is paid to my native village, Voskresenka, where the names of streets (godonyms) and adjacent toponyms have been identified and systematised.

Keywords: onomastics, toponym, hydronym, astionym, comonym, pelagonym, godonym, semantics, etymology.